

Бојан Димитријевић: Зоран Ћинђић, Завод за уџбенике, Београд, 2007. стр.319.

Завод за уџбенике покренуо је едицију *Биографија* с намером да попуни празнину у домаћој историографији у овом жанру. После књига о цару Душану, Владану Ћорђевићу, Аћиму Чумићу, Ћурђу Бранковићу, Јакову Игњатовићу и Дражи Михаиловићу изашла је и књига београдског историчара Бојана Димитријевића (1968) о Зорану Ћинђићу.

[\(1\)](#)

Полазећи од тога да су „демократско уређење државе и храброст аутора два основна предуслова који омогућавају да истина буде наш заједнички циљ“, уредник едиције Радос Љушић у предговору прве књиге из ове библиотеке (о цару Душану), објашњава да је оставио ауторима „да суде о томе шта све чини биографију једне личности“ и да је ауторима постављен само један услов - да се држе договореног обима књиге. Љушић, такође, напомиње да „библиотека нема научни апарат... будући да је намењена најширем читалачком кругу“.

Имајући, дакле, од издавача ограничење само у броју страница, и свестан проблема (мала историјска дистанца, сложеност Ћинђићеве личности и времена у којем је живео), Димитријевић, како сам признаје у предговору, није одолео изазову да покуша да у оквиру једне књиге сажме „све оно што се зна“ о Зорану Ћинђићу, како га назива - првом српском премијеру после полувековне комунистичке владавине. Применио је, при том, класичан поступак хронолошког изношења догађаја и лоцирања Ћинђића у њима, уз оgradu да није желео да суди о осталим учесницима „политичке драме у Србији“ (стр. 10). Књига је подељена на два дела: први, мањи, обухвата део Ћинђићевог живота до доласка на власт, а други, период од када је постао премијер па до смрти у атентату. Приватним животом бави се успут, а нагласак је дат на његову политичку активност.

Књига садржи велики број цитата што Ћинђићевих, што других, према аутору, релевантних особа, али су често навођена и мишљења, оцене и судови неименованих извора („неки аналитичари“, „критичари сматрају“, „један таблоид“, „једна телевизија“, „поједини савременици“). Велики број цитата у књизи о Ћинђићу ствара, међутим, утисак концепцијског лутања и стваралачке несигурности аутора. Било би боље да је или избегавао обиље цитата или да је, ипак, наводио њихов извор. Могуће је да је овоме, с једне стране, узрок Димитријевићева жеља да покаже све области примењене политике којима се Ћинђић бавио или је, као премијер касније, морао да се бави - од националног

питања, Косова и Метохије, спољне политике, односа према Републици Српској и Црној Гори, до економије и пољопривреде. Са друге стране, можда из превеликог пијетета према човеку чији је био следбеник (7), (2) аутор није увек успео да одвоји битно од небитног у Ћинђићевој политичкој биографији. Ономе коме би ова књига било прво штиво о животу и раду З. Ћинђића, пружила би мноштво података, али, шта би му, на пример, значила Ћинђићева изјава с почетка 2001. године о томе да је Влада „преузела обавезу да у прва три месеца обезбеди довољно вештачког ђубрива за робне резерве...“ (212), да је септембра 2001. године Ћинђић „наговестио корекције пореског система и даље убрзавање приватизације“, а да је децембра 2002. године „оценио да је врло важно да се стратегија сузбијања сиромаштва у земљи дефинише као стратегија друштвеног развоја“ (258). Димитријевић, такође, набраја и законе које је Влада донела у 2002. години, наводи чак и месеце у којима су усвојени (261), ређа, као у неком билтену о активностима, Ћинђићеве посете Румунији, Италији, Чешкој... (194-195) и попут каквог скупштинског извештача на скоро две и по странице (255-258) препричава Ћинђићев реферат

Стање реформи у Србији изговорен у Скупштини Србије 18. јуна 2002. године. Као једну од значајнијих активности у јануару 2002. године бележи стварање Националне штедионице и цитира тим поводом Ћинђичеве речи: „Надам се да ћемо се и после неколико година овог догађаја сећати као тренутка рађања једне добре и здраве народне банке... јер Националну штедионицу ја разумем као народну...“ (252). Димитријевић ово оставља без икаквог коментара, потпуно занемарујући да Национална штедионица више као таква не постоји, да су је купили странци и променили име и да Ћинђићева надања у вези са Националном штедионицом нису испуњена.

Димитријевић, дакле, често инсистира на непотребним па и чудним детаљима, али зато, на пример, не наводи датум када је Ћинђић постао председник Извршног одбора ДС већ само констатује: „По изласку др Косте Чавошког из врха странке, Ћинђић ће преузети дужност шефа Извршног одбора“ (27). (3) Књига садржи и непрецизности: Димитријевић тако помиње други круг у вези са председничким изборима у децембру 1992. године (45), иако је Милошевић победио Панића у првом кругу; износи да подела у црногорској владајућој гарнитурџ настаје у пролеће 1998. године (106), а расцеп је, заправо, настао у лето 1997. године.

Димитријевић много чешће користи судове других о Ћинђићу него што изриче своје. На првом месту по количини навода је Милан Ст. Протић и његов портрет Зорана Ћинђића у књизи *Изневерена револуција*. По сопственом признању Протића наводи „као основу, скоро у целости, јер представља драгоцен сплет опсервација на рачун сложене Ћинђићеве личности, али и као својеврстан критички дијалог“ (290).

(4)

На више места цитирани су и Владимир Глигоров, Владимир Гоати, Душан Михајловић, Миле Исаков, Владимир Поповић-Беба, Чеда Јовановић, а ту су и Слободан Антонић, Иван Ивановић, Томислав Панајотовић, Велимир Ћургуз Казимир, чак и Ашок Мурти и

Брана Црнчевић. Сви они, говорећи позитивно или критички о Ћинђићу, дају елементе за слику једне очигледно сложене и контроверзне личности. То констатује и аутор када напомиње да је Ћинђића „од првих дана појаве на политичкој сцени пратила поларизација мишљења“ (295) и да ће о његовој улози у новијој српској историји бити „свакако, много различитих мишљења, од једне до друге крајности“ (307). Ни у ком случају, а то произилази из целе Димитријевићеве књиге, Зорану Ћинђићу не може се спорити велика лична радна енергија, окренутост модернизацији и прагматичност. У књизи се налази и Ћинђићево одређење прагматизма које одређује кроз две особине: „Прва је спремност да учиш из туђих и властитих грешака и, друго, фокусирање на решавање проблема. Значи, ако не можеш да решиш проблем досадашњим ставовима и приступом, промени став и приступ“ (296). У том смислу, као добра илустрација претходног, може бити схваћен Димитријевићев закључак да је Ћинђић „покушао да направи отклон од Русије, али је реалност захтевала обнављање контаката... иако је он желео да се ослони на германски део Европе“ (196). У књизи се могу наћи и Ћинђићеви погледи на новију историју Србије, тренутка у коме се он нашао на челу српске владе и пута којим Србија треба да иде у будућност. Ћинђић је, наиме, сматрао да су Срби као народ изгубили 20. век због два погрешна експеримента: Југославије и комунизма. У периоду 1914-2000 „нисмо се... бавили унапређењем свог народа, него организационим формама које су нас, сваких двадесет година, бацале у нови рат и враћале 100 година уназад“ (298). Историјски тренутак у коме је он постао премијер видео је као прилику „да прескочимо неколико деценија заостатка за модерном Европом, јер се налазимо у траци за претицање и Европа нам пружа ту јединствену прилику да јој се по убрзаној процедури придружимо“ (257). Као циљ, у јесен 2001. године, одредио је да 2004. године будемо званични кандидат за ЕУ, а да у 2010. години постанемо равноправни члан Европске Уније (300).

Иако се у највећем делу књиге суздржава од својих директних коментара и оцена, када је у питању атентат у коме је Ћинђић убијен, Бојан Димитријевић је отворенији. Пише да је Ћинђић „својим динамизмом постао сметња многима. И у Србији и ван ње“ (306). Мало је вероватно, према њему, да су извршиоци били и инспиратори. „Ако није било директне финансијске подршке са стране“, наставља Димитријевић мислећи на организацију атентата, „онда је сасвим сигурно она дошла у виду прећутне сагласности појединих обавештајних и безбедносних служби“ (306). Исто тако претпоставља да је после атентата изгубљена политичка воља за даљом истрагом „јер је вероватно уочено да атентат има и додатни контекст, надградњу...“ (306).

Димитријевић на крају каже како је могуће да је Зоран Ћинђић био „изненадна позитивна амплитуда, готово инцидент у историји модерне Србије“ (307) и књигу завршава оценом Ћинђићевог наследника на месту премијера Зорана Живковића, слажући се при том, са њом, да је Зоран Ћинђић био прави човек на правом месту у право време, али трагично кратко.

Већ је раније споменуто да ова књига неупућеном читаоцу пружа доста података. Због мноштва непотребних детаља који нарушавају динамику, ова књига, може, међутим, бити и досадна. Са друге стране, упућеном читаоцу Димитријевићева биографија Зорана Ћинђића не доноси ништа ново. Без обзира што ауторова немара и није била да открије нешто ново, књига би остала упамћена да је покушано да се, макар, открије због чега је, на пример, Вук Обрадовић пуштен низ воду, иако му је секс-афера била намештена. Овако, нити је успео да напише динамичну и узбудљиву биографију Зорана Ћинђића (за широку читалачку публику) која, уз то, садржи све релевантно о Ћинђићу, нити је написао књигу која ће оставити траг и обогатити сазнања о Зорану Ћинђићу. Испало је да је писање биографије Зорана Ћинђића било ипак превелики залагај за Бојана Димитријевића. Било би боље да се још мало сачекало са овом књигом. Да аутору слегне све што је прикупио и сазнао о убијеном премијеру. Тада би отпали непотребни цитати, књига би добила на компактности и занимљивости, било би више ауторског у њој, а и стил би, вероватно, био бољи. Требало би због тога да Завод за уџбенике и Димитријевић размишљају о другом, допуњеном и измењеном издању биографије Зорана Ћинђића - за пар година.

Фусноте:

1. Треба истаћи да се ни у овој библиотеци, а ни у домаћој историографији и издаваштву уопште, није из пера српских историчара појавила ни једна књига о Слободану Милошевићу.
2. Бојан Димитријевић налази се на листи кандидата за одборнике у Скупштини града Београда на листи ДС за локалне изборе 2008. године.
3. Књизи недостаје хронолошки датумирани преглед важнијих догађаја Ћинђићевог живота и деловања.
4. Димитријевић, ипак, не наводи Протићево оцену да је Ћинђић 2002. године „израстао у неприкосновеног господара... Питао се за све. Мешао се и у шта треба и у шта не треба. Окружио се послушницима... Дружио се само са сумњивим богаташима и још сумњивијим људима. Сасвим се отуђио од свих оних људи... с којима је победио Милошевића и попео се на власт“ (*Изневерена револуција* , стр.234).

Превелик залагај

Пише: Марио Брудар
четвртак, 17 април 2008 22:56
